האמנה הבינלאומית לזכויות הילד על פי נושאים

כללי

1. לצורכי האמנה, ילד הינו כל אדם שלא מלאו לו עדיין 18 שנה, אלא אם כן הוקדם גיל הבגרות שלו לפי החוק.
2. המדינות החברות יבטיחו את הזכויות המפורטות באמנה לכל ילד בתחום שיפוטן ללא קשר לגזע, צבע, מין, שפה, דת, השקפהפוליטית או אחרת, מוצא, רכוש, נכות או כל סיבה אחרת, של הילד, הוריו או אפוטרופסו. המדינות ינקטו בכל האמצעים כדי להגן על הילד מפני כל צורה של אפליה או ענישה, בשל המעמד, הפעילויות, ההשקפות או האמונות שלו או של בני משפחתו.
3. בכל פעולה הנוגעת לילדים, של מוסדות הרווחה הציבוריים או הפרטיים, של בתי המשפט או של גופים מינהליים אחרים, תהיה טובת הילד מעל לכל. המדינות החברות ידאגו לילד לכל הגנה או טיפול שיזדקק להם, תוך התייחסות לחובות וזכויות ההורים, ויבטיחו שכל המוסדות האחראים לטיפול והגנה על ילדים, במיוחד בתחומי הבטיחות והבריאות, יעמדו בתקנים הנדרשים.
4. המדינות החברות יעשו כל שביכולתן מבחינה תחיקתית, מינהלית או אחרת, וינצלו את המשאבים העומדים לרשותן בתחום הכלכלי, הסוציאלי והתרבותי, למימוש הזכויות באמנה.
5. המדינות החברות יכבדו את אחריותם, זכויותיהם וחובותיהם של הורים או גופים אחרים האחראיים משפטית לילד לספק לו הכוונה והדרכה ניאותים.
6. המדינות החברות מכירות בזכותו הטבעית של כל ילד להורים, ויבטיחו עד כמה שאפשר את הישרדותו והתפתחותו.

זהות

7. הילד יירשם מיד לאחר הלידה, ותהיה לו הזכות להיקרא בשם, לקבל אזרחות, ועד כמה שניתן להכיר את הוריו ולהיות מטופל על ידם. המדינות החברות יבטיחו את מימוש הזכויות, בייחוד כאשר בהיעדרן יהיה הילד חסר אזרחות.
8. המדינות החברות יכבדו את זכות הילד לשמור על זהותו, לרבות אזרחות, שם וקשרי משפחה. במקום שבו נשללו מילד כמה ממרכיבי זהותו או כולם, המדינות החברות יסייעו לו ויספקו לו הגנה.

הפרדה מההורים

9. המדינות החברות יבטיחו כי ילד לא יופרד מהוריו בניגוד לרצונם, אלא אם כן קבעו הגופים המוסמכים לכך כי הפירוק נדרש לטובת הילד, למשל במקרים של התעללות, הזנחה או הורים שחיים בנפרד וצריך להחליט היכן יגור הילד, ואז תינתן לצדדים הנוגעים בדבר הזכות להשתתף בהליכים ולהביע דעתם. לילד המופרד תהיה זכות לשמור על קשר ישיר על בסיס סדיר עם שני ההורים, אלא אם הדבר יפגע בו. במקרה שהפירוד נובע מפעולה יזומה של מדינה חברה כמו מעצר, מאסר, הגליה, גירוש או מוות של אחד ההורים או שניהם, תספק מדינה זו, על פי בקשה, להורים, לילד או לבן משפחה אחר מידע על מקום הימצאם של בני המשפחה הנעדרים, אלא אם המידע עלול להזיק לילד, ותדאג שהנוגעים בדבר לא ייפגעו מבקשתם.

10. בקשה של ילד או הוריו להיכנס למדינה חברה או לצאת ממנה לשם איחוד משפחות תטופל באופן חיובי, אנושי ומהיר, והמדינות החברות יבטיחו כי מבקשי הבקשה לא ייפגעו. ילד שהוריו מתגוררים במדינות שונות יהיה רשאי לקיים איתם קשרים ישירים על בסיס סדיר. להורים ולילד תהיה הזכות לעבור בין המדינות למטרה זו, אלא אם הדבר יפגע בביטחון הלאומי, בסדר הצבאי, בבריאות או במוסר הציבור או בזכויותיהם של אחרים.

11. המדינות החברות יפעלו נגד העברה בלתי חוקית של ילדיםמחו"ל או אי החזרתם לשם, ולשם כך יקדמו חתימת הסכמים דו או רב צדדיים או יצטרפו לקיימים.

חופש ביטוי, מחשבה והתאגדות

12. המדינות החברות יאפשרו לילד המסוגל לכך להביע דעתו בחופשיות בכל הליך הנוגע לו, באמצעות נציג או גוף מתאים, ויתחשבו בדעה בהתאם לגיל הילד ולמידת בגרותו.

13. לילד תהיה הזכות לחופש ביטוי. הוא יוכל לבקש, לקבל ולמסור כל מידע או רעיונות, בעל פה, בכתב ובכל אמצעי אחר, ללא התחשבות בגבולות. זכות זו תוגבל לשם שמירה על הביטחון הלאומי, הסדר הציבורי והמוסר, בריאות הציבור, ועל זכויות אחרים ושמם הטוב.

14. המדינות החברות יכבדו את זכות הילד לחופש מחשבה, מצפון ודת, ואת זכות ההורים או האפוטרופסים לספק לילד הכוונה במימוש זכויותיו. החופש לתת ביטוי לדת או אמונה יהיה כפוף לחוקי המדינה ומנהגיה.

15. לילד תהיה הזכות לקיים התאגדות והתקהלות שלווה. הזכות תהיה כפופה לחוקי המדינה ורווחת תושביה.

פגיעה בפרטיות או בכבוד

16. החוק יגן על הילד מפני פגיעה שרירותית או בלתי חוקית בפרטיותו, משפחתו וביתו, או מפני פגיעה בכבודו ובשמו הטוב.

אמצעי התקשורת

17. המדינות החברות מכירות בחשיבותם של אמצעי התקשורת ההמוניים, ויבטיחו כי לילד תהיה גישה למידע ממגוון מקורות, לאומיים ובינלאומיים, במיוחד אלו הנוגעים לקידומו החברתי, הרוחני והמוסרי, ולבריאותו הגופנית והנפשית. לשם כך יעודדו המדינות את אמצעי התקשורת להפיץ מידע מועיל לילד, ויקדמו שיתוף פעולה בינלאומי בהפצת חומר. המדינות יעודדו גם הפקת ספרי ילדים והפצתם, הקדשת תשומת לב לצרכים הלשוניים של ילדים - מקבוצות מיעוט ובני המקום - באמצעי התקשורת, ופיתוח קווים מנחים להגנת הילד מפני חומר שעלול להזיק לו.

אחריות ההורים

18. .המדינות החברות יפעלו להכרה בכך שלשני ההורים אחריות משותפת לגידול הילד והתפתחותו, וטובתו צריכה להיות מעל הכל. לשם כך הן יעניקו סיוע להורים, יבטיחו פיתוח של מוסדות ושירותים לטיפול בילד, וידאגו שילדי הורים עובדים ייהנו מהשירותים.

התעללות

19. המדינות החברות ינקטו אמצעים - תחיקתיים, מינהליים, חברתיים וחינוכיים - להגן על הילד מפני אלימות, גופנית או נפשית, חבלה או התעללות, הזנחה, רשלנות, אכזריות, ניצול והתעללות מינית, בזמן שהוא בטיפול ההורים או כל אדם אחר המופקד עליו. האמצעים יכללו פיתוח תוכניות לתמיכה בילד ובאחראים לו, צורות שונות של מניעה, זיהוי, דיווח, חקירה, טיפול ומעקב אחר מקרי התעללות, ומעורבות שיפוטית.

חלופות לסביבה המשפחתית ואימוץ

20. ילד שנשללה ממנו סביבתו המשפחתית, באופן זמני או קבוע, או שהוצא מסביבה זו לטובתו, יהיה זכאי להגנה מיוחדת, סיוע ופתרון חלופי מצד המדינה, כמו משפחות אומנה, אימוץ או העברה למוסד מתאים. כשבוחנים פתרונות יש להתחשב ברקע האתני, הדתי, התרבותי והלשוני של הילד, ובחינוך הקודם שקיבל

21. מדינות חברות המכירות בשיטת האימוץ או מתירות אותה יבטיחו כי טובת הילד תהיה השיקול המכריע. הן ידאגו שהאימוץ יאושר על ידי רשויות המוסמכות לכך, על סמך מידע אמין ולאחר שנבדקו מעמדו המשפחתי של הילד והסכמת הנוגעים בדבר לאימוץ. כשמדובר באימוץ בין ארצי יש לוודא שהתנאים שהילד ייהנה מהם יהיו זהים לאלו שבאימוץ הפרטי, ושהמעורבים לא ירוויחו כסף בצורה לא הוגנת מהתהליך. אימוץ בין ארצי ייחשב לפתרון חלופי כשלא ניתן למצוא לילד סידור מתאים במדינת המוצא.

פליטים

22. המדינות החברות יבטיחו שילד הנחשב כפליט או מבקש מעמד כזה, מלווה בהוריו, באדם אחר או שהוא בגפו, יקבל הגנה וסידור הומניטרי. לשם כך המדינות ישתפו פעולה עם האו"ם וארגונים אחרים, לפי רצונן, כדי לסייע לילד להתאחד עם בני משפחתו. במקרה שלא נמצאו בני משפחה תינתן לילד הגנה כמו לכל ילד שסביבתו המשפחתית נשללה ממנו, באופן זמני או לצמיתות.

כושר גופני או נפשי לקוי

23. מדינות החברות מכירות בזכותו של ילד שכושרו הגופני או הנפשי לקוי ליהנות מחיים מלאים והוגנים בתנאים המבטיחים כבוד, מקדמים עצמאות, מקלים על ההשתלבות בחיי הקהילה ותורמים להתפתחות האישית. לשם כך הן יעניקו לילד ולמטפלים בו את הסיוע הנדרש, בהתאם למצבם הכלכלי, בתחומי החינוך, הבריאות, השיקום, הבילוי ובהכשרה לתעסוקה, אם אפשר בחינם, ויקדמו חילופי מידע בנושאים הרלבנטיים בין המדינות, בעיקר כדי לסייע לארצות מתפתחות.

בריאות

24. המדינות החברות מכירות בזכות הילד ליהנות משירותי בריאות ברמה גבוהה ככל שניתן, וינסו להבטיח שמשום ילד לא תישלל הגישה לשירותי טיפול ובריאות. הן יפעלו כדי להקטין תמותת תינוקות וילדים, יספקו טיפול בריאותי ובמיוחד סיוע רפואי ראשוני, ייאבקו במחלות ובתת תזונה על ידי ניצול טכנולוגיות זמינות ואספקת מזון מתאים ומי שתייה נקיים, תוך התחשבות בסכנות זיהום סביבתי, יבטיחו שירותי בריאות ניאותים לאמהות,

לפני הלידה ואחריה, ידאגו שמידע בסיסי בנושאי בריאות הילד והזנתו והיתרונות שבהנקה, בהיגיינה סביבתית ובמניעת תאונות יגיע לכל מגזרי האוכלוסיה, יפתחו שירותי רפואה מונעת, הדרכה להורים וחינוך לתכנון משפחה, ויעודדו שיתוף פעולה בינלאומי לקידום הנושא.

25. המדינות החברות מכירות בזכות הילד הנמצא בטיפול גופני או נפשי של הרשויות לביקורת תקופתית, של הטיפול ושל הנסיבות.

תנאי מחיה

26. המדינות החברות מכירות בזכות הילד ליהנות מביטחון סוציאלי, ויפעלו להשגת מטרה זו תוך התחשבות במצבם ובמשאביהם של הילד והאחראים עליו, ובקשתם להטבות.

27. המדינות החברות מכירות בזכות כל ילד לרמת חיים ההולמת את התפתחותו הגופנית, הנפשית, הרוחנית, המוסרית והחברתית. על ההורים או האחראים על הילד מוטל לספק לו את תנאי המחיה הנדרשים להתפתחותו, לפי האמצעים העומדים לרשותם, כשהמדינות יסייעו להם בכך ויספקו במקרה הצורך עזרה חומרית, אם בתזונה, בביגוד או בדיור.
המדינות אף יבטיחו גביית מזונות מההורים או האחראים האחרים לילד, גם אם אלה מתגוררים במדינה אחרת.

חינוך

28. המדינות החברות מכירות בזכות כל ילד לחינוך, וכדי לתת הזדמנות שווה לכולם הן ידאגו שהחינוך היסודי יהיה חובה, חינם ופתוח לכל, וכי מידע והדרכה חינוכיים ומקצועיים יהיו זמינים לכל; הן יעודדו סוגים שונים של בתי ספר תיכוניים, כולל כללי ומקצועי, ידאגו שיהיו נגישים, ואם צריך אף יגישו סיוע כספי; הן יעשו הכל כדי שהקבלה ללימודים גבוהים תהיה על בסיס כשירות; יעודדו השתתפות סדירה בבתי הספר להקטנת שיעור הנשירה, וידאגו שהמשמעת שתונהג לא תפגע בכבוד הילד.

29. המדינות החברות יחנכו לפיתוח ולמיצוי האישיות, הכשרונות והיכולת הגופנית של הילד; למתן כבוד להורים, לזהות התרבותית המקומית ולתרבויות שונות, ללשון, לערכים לאומיים של ארץ המגורים וארץ המוצא; לחיי אחריות בחברה חופשית עם דגש על הבנה, סובלנות, שלום, שוויון בין המינים וידידות בין עמים וקבוצות אתניות, לאומיות ודתיות, ולמתן כבוד לסביבה הטבעית.

חירויות

30. במדינות שיש בהן מיעוטים אתניים, דתיים או לשוניים, ואנשים ילידי המקום, לא יישללו משום ילד הזכויות ליהנות מחירות, להצהיר על הדת ולקיים את מצוותיה, ולהשתמש בשפת האם.

פעילויות ופנאי

31. המדינות החברות מכירות בזכות הילד למנ וחה, לשעות פנאי, לבלות, לשחק ולהשתתף בפעילויות תרבות ואמנות, וייצרו הזדמנויות להשתתפות שווה בפעילויות אלו.

ניצול

32. המדינות החברות מכירות בזכות הילד להגנה מפני ניצול כלכלי, ומפני עבודה מסוכנת או שיכולה להזיק לבריאותו או התפתחותו הנפשית, הגופנית, הרוחנית, המוסרית או החברתית. לשם כך הן ידאגו לקבוע גיל מינימלי להעסקה, תקנות בעניין שעות ההעסקה ותנאיה, ועונשים מתאימים או סנקציות כדי להבטיח אכיפה יעילה של הנושא.

33. המדינות החברות יפעלו כדי להגן על ילדים מפני שימוש בלתי חוקי בסמים נרקוטיים ופסיכוטרופיים, וכדי למנוע ניצולם בייצור ובסחר בלתי חוקיים של חומרים אלו, וייעזרו לשם כך באמצעים תחיקתיים, מינהליים, חברתיים וחינוכיים.

34. המדינות החברות מקבלות על עצמן להגן על הילד מפני צורות שונות של ניצול ותקיפה מינית, ויפעלו כדי למנוע שימוש בילדים וניצולם בזנות או בעיסוק מיני בלתי חוקי אחר, ובהופעות ופרסומים פורנוגרפיים.

35. המדינות החברות יפעלו במישור הלאומי הדו צדדי והרב צדדי כדי למנוע חטיפה, מכירה או סחר בילדים לכל מטרה ובכל צורה שהיא.

36. המדינות החברות יגנו על הילד מפני כל ניצול אחר שעלול לפגוע בו וברווחתו.

מאבקים מזוינים ושלילת החופש

37. המדינות החברות יבטיחו שילדים לא יעברו עינויים או טיפולים ועונשים אכזריים, בלתי אנושיים או משפילים, ושלא יוטלו עליהם עונש מוות או מאסר עולם ללא יכולת שחרור. כמו כן לא יישלל מהם החופש באופן לא חוקי או שרירותי. מעצר או מאסר של ילד יהיו לפי החוק, יהוו אמצעי אחרון ויהיו קצרים ככל שניתן. היחס כלפי ילד שנשלל ממנו החופש יהיה אנושי תוך התחשבות בגילו, הוא יופרד מהמבוגרים אלא אם כן זה עלול לפגוע בו, ויוכל לשמור על קשר עם המשפחה, למעט מקרים חריגים. כמו כן תהיה לו גישה מהירה לעזרה משפטית או אחרת, וזכות לערער על שלילת החופש בהליך מהיר.

38. המדינות החברות יכבדו חוקים הומניטריים בינלאומיים החלים עליהן ושנוגעים לילד במצבים של מאבק מזוין. הן יעשו הכל כדי שילדים בני פחות מ- 51 לא ישתתפו במעשי איבה ולא יגויסו לכוחותיהן המזוינים. בגיוס אנשים בני פחות מ- 81 תינתן קדימות למבוגרים יותר. לפי החוקים ההומניטריים הבינלאומיים להגנה על אוכלוסיה אזרחית במהלך מאבקים מזוינים, המדינות יעשו כל שביכולתן כדי להגן ולטפל בילדים הנפגעים מהקרבות.

שיקום

39. המדינות החברות יעשו הכל כדי לשקם, גופנית ונפשית, ולשלב מחדש בחברה ילד הנמצא במצוקה, כתוצאה מהזנחה, ניצול, התעללות, עינויים או כל יחס אכזרי או משפיל. השיקום ייעשה בסביבה שתועיל לבריאות הילד ולכבודו העצמי.

עבירה על החוק

40. המדינות החברות יטפלו בילד שנקבע כי עבר על החוק באופן שלא יפגע

בכבודו העצמי וילמד אותו לכבד זכויות אחרים וחירותם הבסיסית, ושיתחשב בגילו ובתפקודו בחברה. לשם כך המדינות יבטיחו שילד לא יואשם במעשה שלא היה אסור על פי החוק בזמן שבוצע. ילד שנטען כי עבר על החוק יהיה זכאי כל עוד לא הוכחה אשמתו; יקבל מידע על ההאשמות נגדו ועל סיוע משפטי; עניינו יטופל בצורה מהירה והוגנת, תוך התחשבות בגיל ובמצב, ובנוכחות ההורים או האפוטרופסים, אלא אם הדבר עלול להזיק לו; הוא לא ייאלץ לתת עדות או להודות באשמה, ועדים מטעמו או נגדו ייחקרו באופן שווה; במקרה שהוכחה אשמה, הנושא יעלה לדיון מחודש על ידי גוף נייטרלי; הוא יוכל להיעזר במתורגמן בחינם במקום שאינו מבין את השפה המדוברת; תכובד פרטיותו. כמו כן, המדינות יקבעו גיל שמתחתיו ילד לא יכול להפר את החוק, וידאגו לסידורים שיקלו על הילד ויהיו יחסיים לעבירות שבוצעו, כמו צווי הכוונה והשגחה, ייעוץ, טיפול, מבחן, חינוך ותוכניות הכשרה מקצועיות זמינות שיחליפו את השהייה במוסדות.

ביצוע האמנה

41. אמנה זו לא תפגע בתקנות שיכולות להיות עדיפות מבחינת מימוש זכויות הילד, ושיכולות להימצא בחוקי המדינות או בחוקים הבינלאומיים שבשימושן.
42. המדינות החברות יביאו את עקרונות אמנה זו לידיעת הציבור הרחב, מבוגרים וילדים, באמצעים יעילים ומתאימים.
43. כדי לפקח על מילוי ההתחייבויות שבאמנה על ידי המדינות החברות, תוקם ועדה לזכויות הילד שתתכנס אחת לשנה ותורכב מעשרה מומחים באחד מהתחומים המוזכרים באמנה, שייבחרו על ידי המדינות החברות בהצבעה חשאית על סמך כישוריהם האישיים. כל מדינה תוכל להציע מועמד אחד מקרב אזרחיה. הבחירות הראשונות לוועדה ייערכו פחות משישה חודשים לאחר כניסת האמנה לתוקף, ולאחר מכן אחת לשנתיים. חברי הוועדה יכהנו ארבע שנים ויוכלו להגיש מועמדותם לכהונה שנייה, וחמישה מבין העשרה שנבחרו בבחירות הראשונות יכהנו שנתיים, לפי הגרלה. את השירותים הדרושים לפעילות הוועדה יספק מזכיר האו"ם הכללי, ושכר החברים ישולם ממקורות האו"ם, לפי החלטת העצרת הכללית. אם חבר ועדה נפטר, מתפטר או שאינו יכול להמשיך בכהונתו, המדינה שהציעה אותו תמנה מומחה אחר להמשך הכהונה.
44. המדינות החברות יגישו לוועדה, שנתיים מכניסת האמנה לתוקף ולאחר מכן אחת לחמש שנים, דו"חות שיפרטו מה נעשה כדי לקדם את הנאמר באמנה, ואם קיימים גורמים המקשים על הפעילות. הדו"חות יופצו בקרב הציבור הרחב, ויכילו את כל המידע הנחוץ להבנת הדברים. מידע בסיסי שנכתב לא צריך לחזור על עצמו בדו"חות הבאים. הוועדה תגיש לעצרת הכללית אחת לשנתיים דו"חות על פעולותיה, ותהיה רשאית לבקש מהמדינות החברות מידע נוסף בנוגע ליישום האמנה.
45. כדי לקדם את שיתוף הפעולה הבינלאומי בנושאי האמנה, הוועדה תהיה בקשר עם גופים באו"ם העוסקים בנושא, כגון הסוכנויות המיוחדות וקרן האומות המאוחדות למען הילד, תוכל לזמן אותם למסור חוות דעת בדיוניה, ולהעביר להם דו"חות מהמדינות החברות המכילים בקשות לייעוץ וסיוע. כמו כן רשאית הוועדה להמליץ בפני העצרת הכללית על מחקרים בנושאים

הקשורים בזכויות הילד, שייערכו מטעם המזכיר הכללי, ולהציע הצעות למדינות החברות על סמך מידע שנתקבל מהן. ההמלצות ידווחו לעצרת הכללית.

46. אמנה זו פתוחה לחתימה בפני כל המדינות.

47. האמנה כפופה לאשרור. מסמכי האשרור יופקדו בידי המזכיר הכללי של האו"ם.

48. האמנה תישאר פתוחה להצטרפות של כל מדינה. מסמכי ההצטרפות יופקדו בידי המזכיר הכללי של האו"ם.

49. האמנה תיכנס לתוקף שלושים יום לאחר שמסמכי האשרור הופקדו בידי המזכיר הכללי של האו"ם.

50. המדינות החברות יכולות להציע תיקון לאמנה ולהגישו למזכיר הכללי של האו"ם, שיעביר אותו למדינות החברות. הוועדה תכונס אם לאחר ארבעה חודשים תמכו שליש מהמדינות בכינוסה לשם הצבעה על התיקון. תיקון שאומץ על ידי שליש מהמדינות החברות יוגש לאישור העצרת הכללית, וייכנס לתוקף אם זכה ברוב של שני שלישים מהמדינות.

51. המזכיר הכללי של האו"ם יפיץ בכל המדינות את ההסתייגויות שהתקבלו ממדינות בזמן הצטרפותן או בזמן האשרור. הסתייגויות לא יכולות להיות מנוגדות ליעדי האמנה ומטרותיה, וניתנות לביטול בכל עת על ידי הודעה למזכיר הכללי של האו"ם, שייתן להודעה תוקף בתאריך קבלתה על ידו.

52. מדינה רשאית לצאת מהאמנה שנה לאחר שהודיעה על כך בכתב למזכיר הכללי של האו"ם.

53. המזכיר הכללי של האו"ם מופקד על אמנה זו.

54. הנוסח המקורי של האמנה יופקד בידי המזכיר הכללי של האו"ם. הנוסחים המתורגמים לשפות השונות מהימנים במידה שווה.